

لهجه انزلی نیست، فرهنگ است

در سال‌های اخیر با گسترش شبکه‌های تلویزیونی، شبکه‌های استانی هم جایگاه ویژه‌ای برای خودشان پیدا کرده‌اند. شبکه‌هایی که هر کدام برخاسته از نقاط مختلف کشورمان هستند از شمال گرفته تا جنوب، از جنوب گرفته تا غرب و...

در سال‌های اخیر با گسترش شبکه‌های تلویزیونی، شبکه‌های استانی هم جایگاه ویژه‌ای برای خودشان پیدا کرده‌اند. شبکه‌هایی که هر کدام برخاسته از نقاط مختلف کشورمان هستند از شمال گرفته تا جنوب، از جنوب گرفته تا غرب و...

حال به واسطه این گستردگی و افزایش شبکه‌های سیما این فرصت برای تمام ایرانیان به وجود آمده که شاهد مناطق مختلف ایران و آشنایی با لهجه‌های مختلف باشند از شمال گرفته تا آبادان، از شیراز گرفته تا اصفهان و دیدن و شنیدن این گویش‌ها نه تنها گوش را نوازش می‌دهند بلکه روح آدمی را نیز با طراوت می‌کنند. هر چند در این بین هستند معترضانی که به استفاده از لهجه‌های مختلف در آثار نمایشی ایراد می‌گیرند.

به هر حال باید بدانیم که ایران فقط تهران نیست و آداب مختلف ایرانی نیز باید فرصت دیده شدن را در شبکه‌های ملی پیدا کنند. به سراغ تعدادی از هنرمندان رفتیم تا در ارتباط با این موضوع که استفاده از لهجه در آثار نمایشی چقدر خوب یا بد است صحبت کنیم. ابتدا مسعود بهبهانی‌نیا که خود جنوبی و اهل خرمشهر است در رابطه با این موضوع با ما سخن گفت.

نبايد هنر را تنها به تهران اختصاص دهيم

مسعود بهبهانی‌نیا، نویسنده مجموعه‌های تلویزیونی که اخیراً سریال «#171؛ فاصله‌ها» را از او شاهد بودیم در ارتباط با استفاده از لهجه‌های مختلف در آثار نمایشی تلویزیون گفت: اگر لهجه‌ها خوب و درست به کار برده شوند، خوب است، چرا که تمام ایران، تهران نیست و باید تمرکززدایی بکنیم. وی در ادامه گفت: وظیفه ما این است که تمام مردم ایران را با فرهنگ و آداب و رسوم مختلف آشنا کنیم و در این صورت است که رسانه معنای ملی‌بودنش را پیدا می‌کند اما به شرط آن که یکسان فرهنگ‌سازی کنیم. بهبهانی‌نیا معتقد است استفاده از لهجه‌های مختلف می‌تواند به شیرین‌تر شدن کار کمک کند و مخاطب گسترده‌تری را به خود جذب کند.

این نویسنده در رابطه با این سوال که چه کنیم تا اعتراض مخاطبان شهرستانی کمتر شود گفت: اساساً فرهنگ‌سازی کار مشکلی است. برای مثال لطفه‌های بسیاری در ارتباط با لهجه‌ها و قومیت‌های مختلف از دیرباز وجود داشته است. برای همین این ذهنیت در مردم ما وجود دارد و استفاده از لهجه یعنی تمسخر یک قوم یا مردم یک استان یا شهر، اما ما نباید تنها به این دلیل صورت مساله را پاک کنیم، بلکه باید سعی کنیم کارمان به سمت هجو نرود و از طرفی مخاطب را قانع کنیم که هیچ‌گاه قصدمان مسخره کردن لهجه آنها نیست.

بهبهانی‌نیا در ادامه گفت: برای مثال خیلی‌ها متوجه تفاوت لهجه اصفهانی اصیل در سریال «#171؛ در مسیر زاینده‌رود» نشدند اما خود اصفهانی‌ها به این مساله پی بردند. به هر حال نباید حساسیت زیادی به خرج بدهیم و بهتر است وقتی می‌خواهیم به سراغ لهجه‌ها برویم از بازیگران شهرستانی استفاده کنیم. وی در آخر به این نکته اشاره کرد: بهتر است هنر را تنها به تهران اختصاص ندهیم.

باید حساسیت‌ها را کنار بگذاریم

هادی مقدم‌دوست، فیلمنامه‌نویس است و تا به حال آثار زیادی را به نگارش درآورده که از جمله آن می‌توان به فیلم «#171؛ بی‌پولی» ساخته حمید نعمت‌الله اشاره کرد. این نویسنده در ارتباط با استفاده از لهجه در آثار تلویزیونی گفت: این کار نه تنها اشکالی ندارد، بلکه باعث می‌شود مردم نقاط مختلف هم با لهجه‌های گوناگون ایران آشنا شوند. مقدم‌دوست می‌گوید: برای مثال ساخت سریال در مسیر زاینده‌رود اتفاق خوبی بود و همین که تمام داستان در اصفهان می‌گذشت نکته قابل توجهی بود چرا که تمام ایران، تهران نیست و بهتر است تهیه‌کننده‌ها و کارگردان‌های دیگر هم به شهرستان‌های مختلف بروند تا با مناطق متفاوت هم آشنا شوند.

مقدم‌دوست افزود: این کار باعث می‌شود مردم مناطق مختلف این فرصت را پیدا کنند تا شهر خود را در رسانه ملی ببینند. این فیلمنامه‌نویس در پاسخ به این سوال که چرا برخی به استفاده از لهجه‌ها در آثار تلویزیونی معترض هستند، گفت: تعداد این افراد زیاد نیست. معمولاً افرادی که راضی هستند ساکت‌اند و افرادی که ناراضی‌اند، سروصدا می‌کنند. مقدم‌دوست به این نکته اشاره کرد که در شروع راه حتماً کاستی‌هایی وجود دارد و قطعاً اجرای لهجه برای بازیگران هم مشکل است اما اگر این مساله باب شود مشکلات به مرور برطرف می‌شوند. بنابراین بهتر است صورت مساله را پاک نکنیم و تلویزیون راهی را که آغاز کرده ادامه دهد. این فیلمنامه‌نویس در ارتباط با استفاده از زیرنویس در بعضی از سریال‌های محلی گفت: برای سریال‌هایی که مثلاً به زبان آذری ساخته می‌شوند این روش خوب است و به نظر من حتی الزامی است آن هم برای این که مخاطب درک بهتری از قصه پیدا کند ولی در نهایت اگر فارسی صحبت شود، بهتر است.

هادی مقدم‌دوست در پاسخ به این سوال که با معترضان این مساله چه باید کرد، گفت: تعداد معترضان خیلی نیست و باید زمان بگذرد تا آنها با این پدیده تازه آشنا شوند. ما باید حساسیت‌ها را کنار بگذاریم و حق قومیت‌های مختلف است که در تلویزیون دیده شوند چون این رسانه مختص به تهران نیست و نمی‌شود قید این مساله را زد و هرگز به سراغش نرفت. به هر حال باید رضایت آنها را هم بگیریم.

نباید به بازیگران خرده گرفت

مهدی سلطانی را حالا دیگر همه می‌شناسند آن هم به واسطه نقش حاج بهزاد در سریال «در مسیر زاینده‌رود». این بازیگر در ارتباط با این سوال که استفاده از لهجه‌های مختلف چقدر خوب یا بد است، گفت:

بستگی دارد هدف ساخت آن اثر چه باشد. اگر مستند است خوب باید لهجه‌ها درست و صحیح ادا شوند و اگر درام است حتما نباید عین همان لهجه مورد نظر صحبت شود. ضمن این که اگر از بازیگران بومی هم استفاده شود خوب است.

بازیگر سریال در مسیر زاینده‌رود در ادامه به این نکته اشاره کرد که باید ظرفیت مخاطبان را بالا ببریم و آنها را به جایگاهی برسانیم که متوجه شوند استفاده از لهجه‌های مختلف برای مسخره کردن نیست و از طرفی تهیه‌کننده‌ها هم نباید از این موضوع استفاده ابزاری کنند.

مهدی سلطانی در ارتباط با این که چرا اکثر بازیگران نمی‌توانند لهجه‌ها را درست ادا کنند گفت: اگر قرار باشد کاری را با کیفیت بسازیم باید شرایطش هم فراهم شود. برای مثال ما در مسیر زاینده‌رود را در عرض 4 ماه ساختیم بنابراین نمی‌شود انتظار معجزه داشت و باید برای رسیدن به نتایج مطلوب، شرایط را هم فراهم کنیم. به همین دلیل نمی‌شود به بازیگران این گونه آثار خرده گرفت.

باید شبکه‌های استانی را جدی بگیریم

هوشنگ حریرچیان، بازیگر اصفهانی و خوش‌لهجه اصفهانی را حتما به یاد دارید. آخرین کار او سریال آشپزباشی بود. وی استفاده از لهجه‌ها را این‌گونه ارزیابی کرد و گفت: این مساله و روند آن در کارهای تلویزیونی مفید و قابل تقدیر است، اما به شرط آن که لهجه‌ها به سخره گرفته نشوند و کار به طنز تبدیل نشود.

این بازیگر قدیمی گفت: در ایران لهجه‌های مختلفی داریم و برای همین بهتر است لهجه‌ها را صحیح تلفظ کنیم و تقلید نکنیم.

حریرچیان معتقد است که همه لهجه‌ها باید در تلویزیون خودنمایی کنند، اما درست و مطلوب.

حریرچیان در پاسخ این سوال که شبکه‌های استانی تا چه حد می‌توانند روی این مساله اثر بگذارند، گفت: اگر شبکه‌های استانی کار مطلوب بسازند، حتما مخاطبان زیادی را هم خواهند داشت و به واسطه آنها مخاطب می‌تواند با لهجه‌های صحیح هر شهر آشنا شود. پس باید سریال‌های شبکه‌های استانی را نیز جدی بگیریم.

نباید از لهجه‌ها استفاده ابزاری شود

مهرداد ضیایی، بازیگر و مشاور لهجه مجموعه در مسیر زاینده‌رود بوده است. او خود اصفهانی است و با این لهجه بخوبی آشناست. این هنرمند در ارتباط با این مساله که بهره‌گیری از لهجه‌های مختلف چقدر می‌تواند روی آثار تلویزیون اثر بگذارد، گفت: اگر لهجه‌ها درست و صحیح باشند و از آنها استفاده ابزاری نشود، خوب است و باعث می‌شود که ارتباط دوستی و صمیمی‌ای بین قومیت‌های مختلف شکل بگیرد. متأسفانه سریال‌های ما هم از واقعیت جامعه دور هستند و هم به طبع از لهجه‌های مختلف.

ضیایی در پاسخ به این سوال که طبیعتاً همه مردم با لهجه‌سازی مختلف آشنا نیستند و از این نظر دیدن این گونه آثار برایشان چندان جذابیت ندارد، گفت: شاید این طور به نظر برسد اما اگر کار از لحاظ کیفی خوب باشد حتما مخاطب خود را جذب می‌کند به شرط آن که حد و اندازه همه چیز رعایت شود. از آهنگ و گویش گرفته تا کارگردانی و غیره.

این بازیگر اصفهانی در مورد نوع ادا کردن لهجه‌ها توسط بازیگران تهرانی گفت: سازندگان که قصد دارند از لهجه در کارهایشان استفاده کنند باید جلسات دورخوانی را افزایش دهند و به بازیگر هم اجازه بدهند تمرین بیشتری داشته باشد. البته متأسفانه بازیگرانی که تئاتر کار نکرده‌اند، به لحاظ بیان، مشکل دارند و کمتر می‌توانند لهجه مورد نظر را صحیح ادا کنند. وی در آخر گفت: اگر از بازیگران بومی در این گونه کارها استفاده کنیم، بهتر است، چرا که آنها می‌توانند راهگشای خوبی برای سایرین باشند.

حرف آخر این است که باید بدانیم همه جای ایران سرای ماست و فرقی نمی‌کند که کرد باشیم یا آذری، شیرازی باشیم یا گیلانی... مهم این است که همه ما ایرانی هستیم و اگر به سراغ نشان دادن دیاری از ایران می‌رویم، صرفاً به خاطر سخره گرفتن یا به طنز کشیدن کارمان نیست. لهجه‌های مختلف ایران زمین شاید نشانه خوبی باشند برای اتحاد ملی. پس باید در کنار هم بخندیم و نه به هم.

محبوبه ریاستی / جام جم